

УДК 332.1:351.863

Марчук Юрій Леонідович

Аспірант кафедри менеджменту в будівництві

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ ЗА УМОВ ВІДКРИТОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація Обґрунтовано залежність конкурентоспроможності регіону при міжрегіональній торгівлі від конкурентоспроможності країни при міжнародній торгівлі. Досліджено взаємозв'язок конкурентоспроможності регіону й регіонального ринку. Окреслено основні фактори конкурентної переваги – системи компонентів, які взаємно підсилюють один одного, оскільки кожний фактор впливає на всі інші; наведено поділ таких факторів на декілька груп. Визначено основні напрями, за якими повинна здійснюватися інвестиційно-інноваційна політика в регіонах.

Ключові слова: конкурентоспроможність; регіональний розвиток; конкурентна боротьба; інвестиційно-інноваційна політика; конкурентні переваги; ресурсне забезпечення

Аннотация. Обоснована зависимость конкурентоспособности региона при межрегиональной торговли от конкурентоспособности страны при международной торговле. Исследована взаимосвязь конкурентоспособности региона и регионального рынка. Определены основные факторы конкурентного преимущества – системы компонентов, которые взаимно усиливают друг друга, поскольку каждый фактор влияет на все остальные; показано разделение таких факторов на несколько групп. Определены основные направления, по которым должна осуществляться инвестиционно-инновационная политика в регионах.

Ключевые слова: конкурентоспособность; региональное развитие; конкурентная борьба; инвестиционно-инновационная политика; конкурентные преимущества; ресурсное обеспечение

Abstract. In the article was grounded the dependence of regional competitiveness in interregional trade of the country's competitiveness in international trade. The interrelation between regional competitiveness and regional market was studied in the article. The basic factors of competitive advantage - system components that mutually reinforce each other, since each factor affects all others; are factors such division into several groups. The article presents the main factors that hinder the development of potentially competitive enterprises in the region and the country in the international and interregional trade in terms of economic security. The main areas in which investment should be implemented innovation policy in the regions. The article highlights the issue of increasing national competitiveness, which is one of the main priorities of Ukraine's foreign policy and its regions. It is clear that the process of globalization will continue to strengthen and make an increasing impact on the economy of Ukraine, so you need to solve the problem space and the importance of Ukraine in the process.

Keywords: competitiveness; regional development; competition; investment and innovation policy; competitive advantage; resource provision

Вступ

На всіх рівнях і щаблях господарювання, особливо за умов зростання масштабів процесів глобалізації, держава прагне реалізувати різноманітні функції економічних відносин з суб'єктами господарювання, іншими формуваннями та структурами регіонального рівня.

Глобалізація обумовлює розгортання конкурентних процесів на всіх рівнях світової економічної системи. Регіони, раніше не задіяні в цих процесах через дальність відстаней або наявність численних митно-тарифних бар'єрів і обмежень втягуються в конкурентні відносини. У той же час підсилюється роль локальних процесів у регіональному розвитку. Тому істотно змінюється

роль окремого регіону у світовій економіці. В умовах глобалізації регіони стають активними учасниками міжнародних економічних відносин, а регіональна політика й регіональна конкурентоспроможність впливають на конкурентні переваги всієї країни. Виходячи з цього, необхідно робити ставку не стільки на міжнародні регіональні угруповання, а звернути увагу на власні регіони.

У зв'язку з цим на перший план виходять питання конкурентоспроможності національних економік і нарощування експортного потенціалу регіонів. Основою інтегрування української економіки у світове господарство є зростаючий взаємозв'язок національних економік і формування геоekonomіки. Проблема підвищення національної конкурентоспроможності стає одним з головних пріоритетів у зовнішній політиці України та її регіонів. Очевидно, що надалі процеси глобалізації будуть підсилюватися й все більше впливати на економіку України, тому необхідно вирішувати проблему місця й значущості України в цьому процесі. Основними умовами інтеграції є зміцнення економіки й забезпечення стійкого регіонального розвитку, зміна структури господарства й формування раціональної структури національного експорту, розвиток інвестиційного процесу.

У нових умовах господарювання міжнародні й міжрегіональні поставки продукції вимагають відповідних модифікацій застосовуваного інструментарію. Важливо враховувати як розмежування управлінських функцій різних рівнів, так і механізми узгодження іманентних інтересів національних і регіональних виробничих систем.

Таким чином, споживчий ринок країни та її регіонів стає для населення індикатором розвитку та ефективності економічних реформ, ступеня реального просування до моделі соціально-ринкового господарства. Саме якісний стан споживчого ринку відображає характер і спрямованість впливу центральних органів управління, а також впливу національного й світового ринків на економіку регіонів у сформованих ринкових умовах.

Актуальність окресленої проблеми обумовлена необхідністю розширення масштабів і удосконалення методів формування системи економічної безпеки на регіональному рівні в цілому, та посилення конкуренції регіонів з метою їх якісного подальшого розвитку.

Мета статті

Мета представленої дослідження полягає у розробці теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності України та її регіонів за умов відкритої економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження

Головним фактором успіху в умовах ринкових відносин є конкурентоспроможність. Однак Україна, маючи у своєму розпорядженні величезні природні ресурси, значний науково-виробничий і кадровий потенціал, має низькі показники щодо якості життя, продуктивності праці, ефективності використання ресурсів, якості товарів, конкурентоспроможності. Вирішення проблем, пов'язаних з підвищенням конкурентоспроможності, особливо актуальне у зв'язку з членством України у СОТ [6].

Конкуренція має вирішальне значення для функціонування ринкової економіки. Так, А. Сміт, викладаючи свій знаменитий принцип «невидимої руки», підкреслював, що конкретним механізмом, який змушує підприємців додержуватися вказівок «невидимої руки», є конкуренція. Конкуренція – це боротьба, змагання між товаровиробниками за найбільш вигідні сфери застосування капіталу, ринки збуту, джерела сировини. Конкуренція спрямовує діяльність господарюючих суб'єктів у сприятливе для всього суспільства русло. У конкуренції перемагає той, хто повніше задовольняє інтереси споживачів. Здатність об'єкта витримувати конкуренцію на даному ринку називається конкурентоспроможністю.

Конкурентоспроможність може бути розглянута на різних рівнях: країни, регіону, галузі, підприємства й товару (рис. 1).

Конкурентоспроможність регіону при міжрегіональній торгівлі не може бути розглянута без аналізу конкурентоспроможності країни при міжнародній торгівлі, тому що рівень конкурентоспроможності країни впливає на всі інші рівні, і так само конкурентоспроможність країни, головним чином, складається з конкурентоспроможності регіонів і підприємств, і регіон значною мірою вирішує ті ж завдання, використовує ті ж засоби, що й країна в цілому.

Так, О. Кілієвич в основу визначення конкурентоспроможності регіону поклав два основних критерії: необхідність досягнення високого рівня життя населення й ефективність функціонування господарського механізму регіону. При цьому конкурентоспроможність регіону розуміється ним як здатність забезпечення високого рівня життя населення й можливість реалізації наявного в регіоні потенціалу (виробничого, трудового, інноваційного, ресурсно-сировинного й ін.) у результаті функціонування регіонального ринку, який повинен втягувати у відтворювальний процес всі наявні в регіоні ресурси й ефективно їх використовувати [7].

Концепція конкурентоспроможності регіону показана на рис. 2.

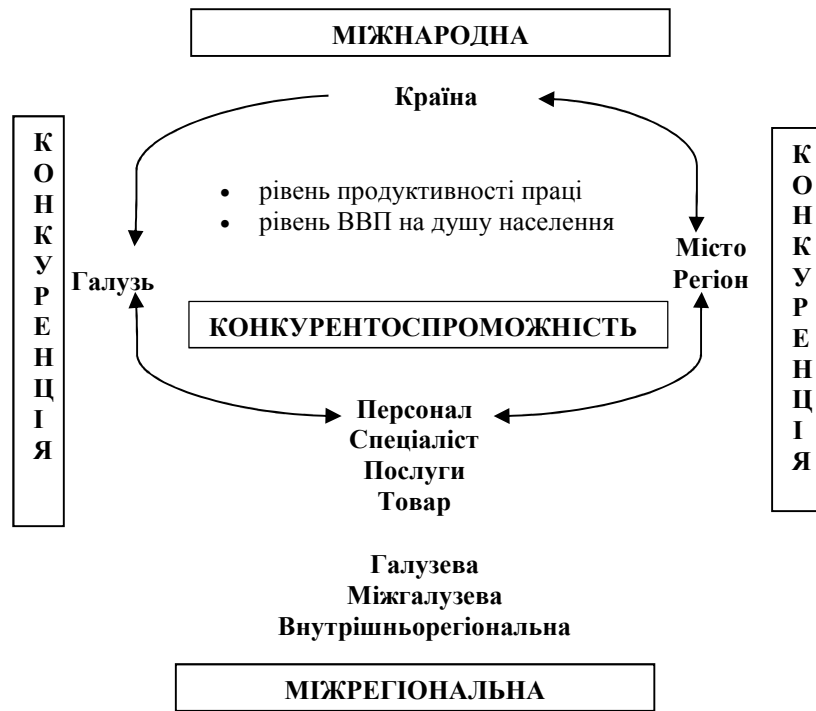

Рис. 1. Рівні конкурентоспроможності в сучасних ринкових умовах

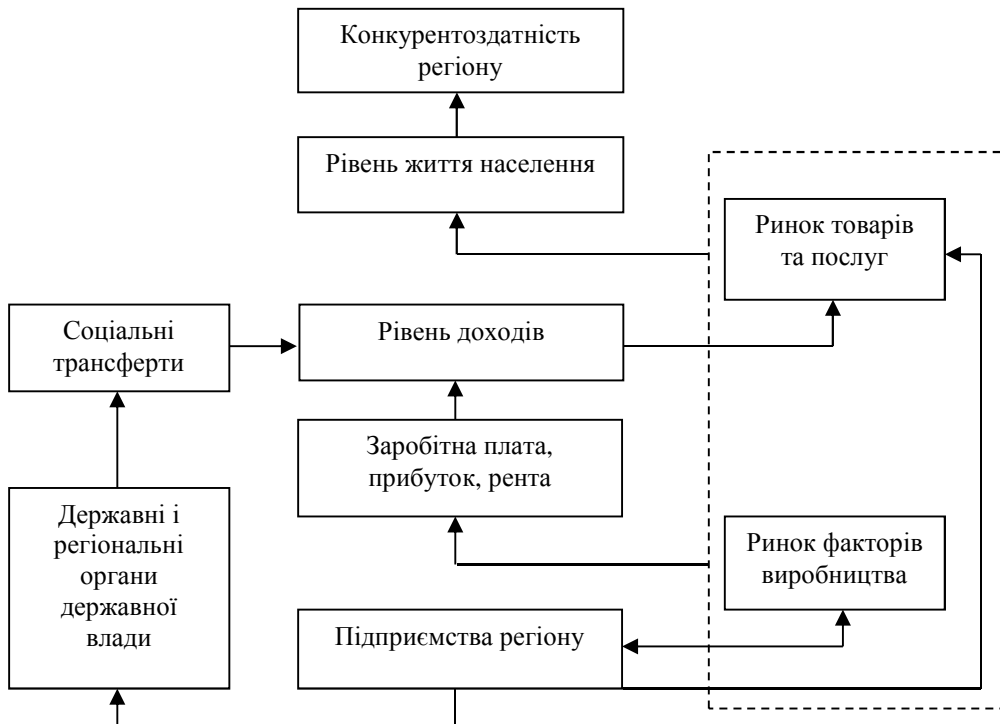

Рис. 2. Взаємозв'язок конкурентоспроможності регіону й регіонального ринку

Таким чином, у сучасних умовах для досягнення головної мети діяльності країни та її регіонів – забезпечення високої якості життя населення на базі росту конкурентоспроможності

території – органи державного й місцевого самоврядування повинні адекватно реагувати на виклики часу, які, за словами Ю. Кіндзерського «...породжені трьома революціями: науково-

технічною, інформаційною, управлінською». Іншими словами, ефективне управління конкурентними позиціями міжнародної та міжрегіональної торгівлі в умовах економічної безпеки можливо тільки на основі якісних змін в галузі інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування [8].

Однак одним з найбільш слабких елементів системи державного й регіонального управління залишаються функції аналізу й моніторингу, що полягають в безперервному спостереженні за об'єктами управління, їх вивченні, вимірі, оцінці, порівнянні на предмет їхньої відповідності управлінським моделям.

Так, сьогодні органи місцевого самоврядування в найкращому разі проводять періодичний аналіз підсумків соціально-економічного розвитку, здійснюваний на основі статистичної інформації методом тривіального зіставлення економічних показників, найчастіше без відповідного факторного аналізу.

Крім того, найважливішою проблемою, яка знижує загальний рівень інформаційно-аналітичного

забезпечення і якість управління конкурентними позиціями в торговельних відносинах у форматі економічної безпеки, є галузева роз'єднаність різних структурних підрозділів, слабка горизонтальна взаємодія між ними, внаслідок чого значно ускладнюються процеси інформаційного обміну, знижується якість виконання комплексних завдань, спостерігається взаємне перекидання відповідальності.

Необхідно зазначити, що в українських умовах саме відсутність мобільності факторів виробництва й недостатня гнучкість економіки країни та її регіонів визначають затяжний характер спаду в багатьох з них.

Особливості розвитку регіонів України систематизовані на рис. 3.

Так, проведені в середині 90-х рр. XX ст. рейтингові оцінки міжнародної конкурентоспроможності української готової продукції в умовах економічної безпеки визначили її як неконкурентоспроможну.

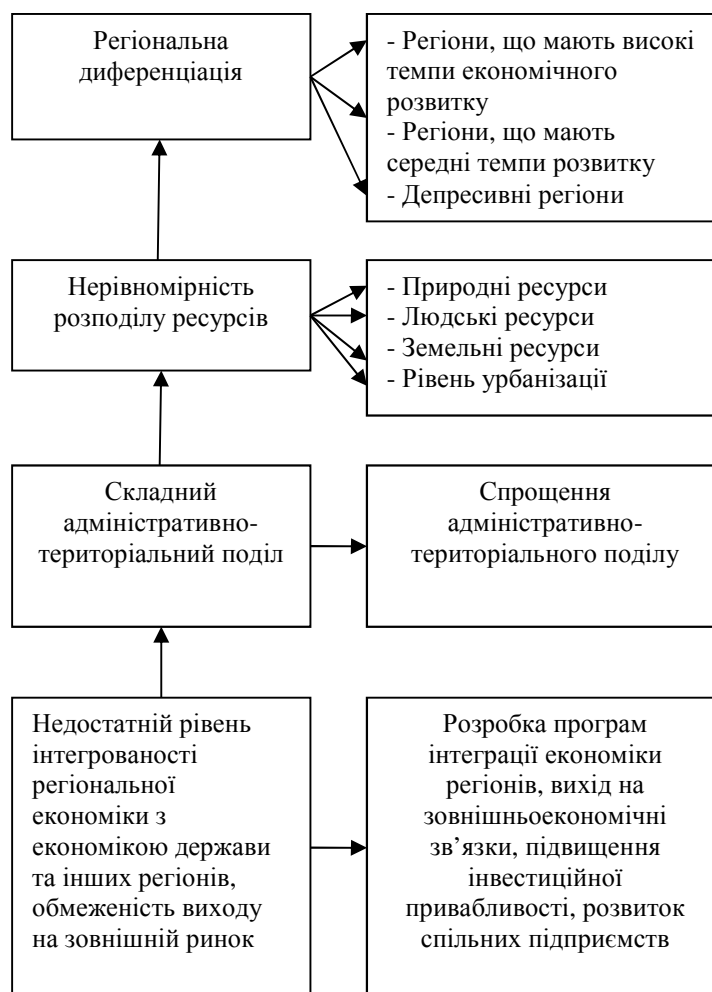

Рис. 3. Особливості розвитку регіонів України

З вищесказаного виходить, що в Україні на сьогодні немає фундаментальних досліджень, які визначають її місце в міжнародному поділі праці, не вирішені проблеми, пов'язані з розробкою теоретичних і методологічних аспектів управління конкурентоспроможністю галузі в рамках окремого регіону, не визначені способи оцінки конкурентоспроможності підприємства, а також можливості підвищення експортного потенціалу регіону в результаті росту конкурентоспроможності виробництва. На жаль, сучасна економічна політика державного центру, що представляє концепцію ліберального реформування господарського комплексу країни, поки дає українській економіці мало шансів для підвищення конкурентоспроможності своєї продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Як було сказано вище, конкурентоспроможність регіону не може бути розглянута без аналізу конкурентоспроможності країни, оскільки регіони взаємодіють між собою й впливають на країну в цілому, і у свою чергу країна впливає на кожний регіон окремо.

Визначальну роль у формуванні конкурентоспроможності як окремого регіону, так і країни в цілому, в міжнародній і міжрегіональній торгівлі відіграють фактори конкурентної переваги (фактор – від лат. слова factor – той, що виробляє, виробляючий, істотна обставина в якому-небудь явищі, процесі; вихідна складова чого-небудь). Успіху на ринках досягають саме ті регіони або країна в цілому, які володіють чотирма факторами конкурентної переваги, що формують середовище для конкуренції підприємств, а саме [1]:

- стратегія фірм, їхня структура й суперництво;
- параметри мутагенів;
- параметри попиту;
- родинні й підтримуючі галузі.

У зв'язку з цим нами зроблена спроба доповнити систему факторів конкурентної переваги,

включенням у неї інфраструктури ринку, що являє собою сукупність установ, організацій, державних і комерційних груп і служб, які забезпечують нормальне функціонування різних ринків: товарного, фінансового, ринку праці (рис. 4).

Вищенаведені фактори утворюють середовище, у якому створюються й функціонують підприємства країни або регіону. Їх оптимізація забезпечує шанси на успіх у тих або інших галузях і сегментах.

Таким чином, фактори конкурентної переваги – це система компонентів, які взаємно підсилюють один одного, тому що кожний фактор впливає на всі інші. Набуття конкурентної переваги на основі лише одного-двох факторів можливе лише в галузях, що залежні від природних ресурсів або у галузях, де є малозастосовуваними складні технології і навички. Утримати таку перевагу довго не вдається, оскільки вона швидко переходить із регіону в регіон. Щоб одержати й утримати перевагу в наукоємних галузях, необхідно мати перевагу у всіх складових факторах. Перевага по кожному фактору не є передумовою для конкурентної переваги в галузі. Взаємодія за всіма факторами забезпечує вигідні моменти, що самопідсилюються, які сусіднім регіонам важко знищити або скопіювати [1].

Кожний регіон, як і країна в цілому має різні фактори виробництва, до яких належать робоча сила, сільськогосподарські угіддя, природні ресурси й капітал. Фактори можна розбити на кілька груп:

- людські ресурси – кількість, кваліфікація й вартість робочої сили;
- фізичні ресурси – кількість, якість, доступність і вартість земельних ділянок, води, корисних копалин, лісових ресурсів, рибальських угідь і ін.;
- ресурс знань – сума наукової, технічної й ринкової інформації, що впливає на товари й послуги;
- грошові ресурси – кількість і вартість капіталу, що може бути використаний на фінансування промисловості.

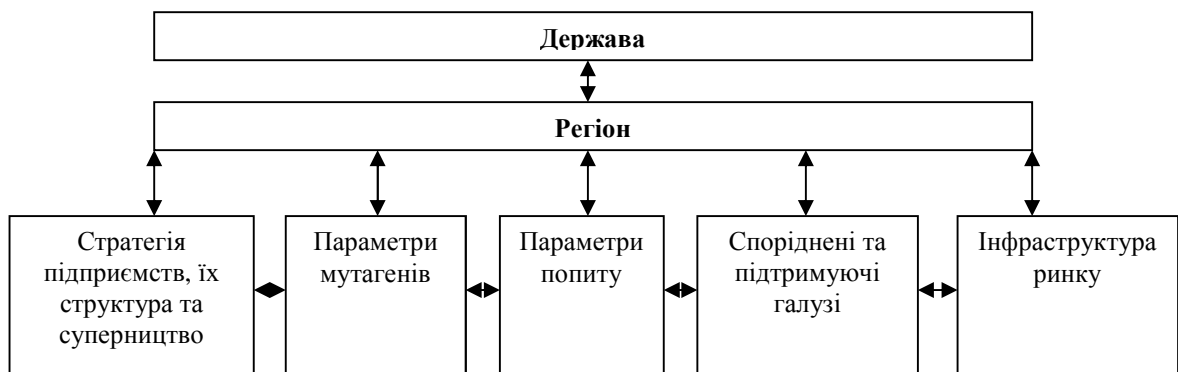

Рис. 4. Фактори конкурентної переваги

Але наділеність як країни, так і її регіонів даними факторами сама по собі ні про що не говорить. Одержання конкурентної переваги міжнародної та міжрегіональної торгівлі у форматі економічної безпеки на основі наведених факторів залежить від того, наскільки ефективно вони використовуються й наскільки підприємства регіону мобілізують їх для досягнення конкурентної переваги.

Таким чином, основними факторами, які стримують розвиток потенційно конкурентоспроможних підприємств регіону й країни в міжнародній і міжрегіональній торгівлі в умовах економічної безпеки, є:

- низький рівень менеджменту на підприємствах, зумовлений як невеликим досвідом ринкового господарювання, так і слабким розвитком консалтингового обслуговування та системи підготовки керівних кадрів;

- низька інтегрованість вітчизняної економічної системи до світової економіки, зумовлена не лише низькою конкурентоздатністю, а і інституціональними чинниками: недостатнім рівнем активності України у функціонуванні міжнародних економічних організацій, нерозвиненістю інфраструктурного забезпечення експортної діяльності;

- нерозвиненість інфраструктури, яка забезпечує комерціалізацію й освоєння інновацій;

- недостатня гнучкість ринку праці, пов'язана з бар'єрами на шляху міжрегіональної міграції робочої сили й недоліками системи професійної освіти й перекваліфікації.

Щоб виправити положення, на нашу думку, необхідно зацікавити український великий капітал вкладати в регіональну промисловість, а не виводити десятки мільярдів доларів за кордон. Регіональні підприємці могли б взяти на себе процес об'єднання регіональних виробництв для створення потужних холдингів за галузевою специфікою, що хоча б віддалено нагадувала закордонних гігантів за обсягами виробництва, інвестицій і за витратами на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Однак у нашій країні, не говорячи вже про регіон, проблема консолідації капіталу й концентрації виробництва не розглядається урядом як першочергова, немає відповідної програми сприяння цьому процесу за всіма цивільними галузями, відсутнє законодавство щодо холдингів, не прийнятий заявний порядок утворення великих корпорацій, що теж стримує темпи злиття промислових підприємств.

Необхідно підсилити запозичення технічних нововведень через кордон за допомогою скуповування закордонних ліцензій, незважаючи на

те, що коштів для придбання навіть морально застарілих технічних розробок у нас недостатньо.

Часто доводиться бачити й чути в інформаційному огляді, що головною причиною загальмованості науково-технічного прогресу на мікрорівні, низької конкурентоспроможності підприємств України є трансформаційний шок, падіння виробництва, недостатнє фінансування, зношування основного капіталу. Для налагодження оптимального процесу відтворення й модернізації виробничого апарату цілком достатньо амортизаційного фонду і половини чистого прибутку.

Однак українські підприємства не схильні обвинувачувати себе в низькому рівні менеджменту, у пасивності до нововведень, у низькій кваліфікації персоналу й воліють посилатися на зовнішні фактори: низька якість сировини, ріст витрат, слаба державна підтримка. Все це створює несприятливий клімат для підвищення конкурентоспроможності українських регіональних підприємств міжнародної та міжрегіональної торгівлі у форматі економічної безпеки.

Для того щоб змінити ситуацію, необхідно:

- по-перше, проведення політики підтримки конкурентоспроможних підприємств (пільгові кредитні ресурси, податкові ставки), особливо експортно-орієнтованих, звільняючись від неконкурентоспроможних підприємств-банкрутів;

- по-друге, активізувати антимонопольну політику, що припиняє штучну підтримку й лобіювання інтересів окремих груп виробників;

- по-третє, довести до кінця реформу природних монополій, спрямовану на формування конкурентоспроможних блоків виробників усередині них;

- по-четверте, підтримати і розширити конкурентні переваги підприємств, які пов'язані з нововведеннями, виробництвом нової високотехнологічної продукції.

Як один з факторів підвищення конкурентоспроможності регіону при міжнародній і міжрегіональній торгівлі є місце розташування підприємства. Місце розташування – це територія розташування господарського суб'єкта, яку обрано відповідно до порівняльних конкурентних переваг виробничих факторів, які чинять вплив на рівень виробничих витрат. При цьому до складу витрат виробництва включаються й трансакційні витрати, тобто витрати на встановлення зв'язків з учасниками зовнішнього середовища [2].

У широкому сенсі місцерозташування визначає ринкове середовище регіонального рівня, яке формується безліччю конкуруючих господарських суб'єктів аналогічного виробничого спрямування,

а також постачальниками, споживачами, маркетинговими посередниками, представниками фінансово-кредитної сфери, державними установами, з якими господарський суб'єкт взаємодіє.

Результатом взаємодії є досягнутий рівень конкурентоздатності господарської одиниці, що також зумовлюється станом мікросередовища господарського суб'єкта (форма власності, кваліфікація управлінського персоналу і працівників, вміння професійно обирати вид діяльності та ринку).

Якщо конкурентоздатність підприємства має за основу мінімізацію витрат, то у даному випадку умови економічного лідерства формують порівняльні переваги факторів виробництва (робоча сила, капітал). Проте ці фактори виробництва доступні й іншим аналогічним фірмам. Наведені фактори середовища регіонального рівня забезпечують конкурентне змагання у статичному варіанті. Динамічна конкурентна боротьба має за основу відновлення та інновації, які обумовлюються перш за все станом регіонального середовища та можливостями пошуку нових зв'язків із постачальниками, споживачами покупцями та іншими інститутами, що чинять вплив на рівень динаміки вдосконалення продукції та оновлення підприємства. Отже, регіональне середовище є ринковою обгорткою регіону, і кожен його окремих чинник зумовлює прояв конкурентної переваги (регіональну конкурентну позицію) шляхом впливу на рівень продуктивності розташованого у регіоні підприємства [5, с. 11].

Отже, необхідно виділити способи, здійснювані підприємствами в національному й регіональному середовищі, які допомагали б підприємствам витримувати конкурентну боротьбу в міжнародній і міжрегіональній торгівлі.

Під інноваціями в сучасній науці розуміється сукупність економічно значущих дій, максимізуючих ефективність технологічних і організаційних процесів виробництва й обміну на базі їх удосконалення або якісного перетворення. При цьому аналізована категорія «інновації» – окреслює не будь-які зміни взагалі, а лише ті з них, які носять якісний характер і орієнтовані на економічний (отже й соціальний ефект). Сам же інноваційний аспект з'являється в цьому зв'язку як проблематика позитивних якісних змін в економіці й соціальній сфері. Перспективи України в цілому та її регіональних складових у поляризованій геоекономіці багато в чому сполучені з наявністю діючого механізму активізації інвестиційно-інноваційної діяльності (ІД) – діяльності

регіональних і муніципальних органів влади, господарюючих суб'єктів, громадських організацій і фізичних осіб щодо удосконалення матеріально-технічної бази виробництва, технології, форм і методів організації виробництва й праці, а також ефективного відновлення продукції.

В умовах розвитку глобалізаційних процесів, інноваційна сприйнятливність регіональних господарських комплексів буде виступати основним фактором ефективності їх функціонування й конкурування в міжнародній і міжрегіональній торгівлі в рамках економічної безпеки [9].

При можливому економічному зростанні в Україні, інвестиційно-інноваційна політика повинна зайняти одне із центральних місць у концепції соціально-економічного розвитку на довгострокову перспективу й програмі на середньострокову перспективу.

Проблематика удосконалення інвестиційно-інноваційного комплексу важлива для України з тієї причини, що економіка країни й регіону, перетерплюючи глибокі структурні деформації, у цілому виявилася на периферії інвестиційно-інноваційної динаміки, проте регіону й країні необхідно впровадити комплекс заходів щодо залучення інвестицій в економіку шляхом активізації інвестиційно-інноваційної діяльності й цілеспрямованої підтримки «точок росту».

Найбільш ефективний елемент інвестиційно-інноваційної політики – це удосконалення нормативно-правової бази інвестиційно-інноваційної діяльності, вироблення й проведення довгострокової інвестиційної стратегії, що істотно знижує інвестиційний ризик [11, с. 89].

Інвестиційно-інноваційна політика в регіонах повинна здійснюватися за такими основними напрямками:

- визначення пріоритетів науково-технічного розвитку й розподіл наявних ресурсів між ними;
- формування сприятливого інвестиційно-інноваційного клімату в регіоні, попиту на нововведення;
- створення особливих умов у регіоні для розвитку малого інноваційного бізнесу;
- протекціонізм стосовно науково-інноваційного потенціалу регіону;
- формування позитивного іміджу й інвестиційної привабливості економічного й курортно-туристичного потенціалу регіону.

На рис. 5 представлена блок-схема організаційно-економічного забезпечення реалізації інвестиційно-інноваційної політики регіону.

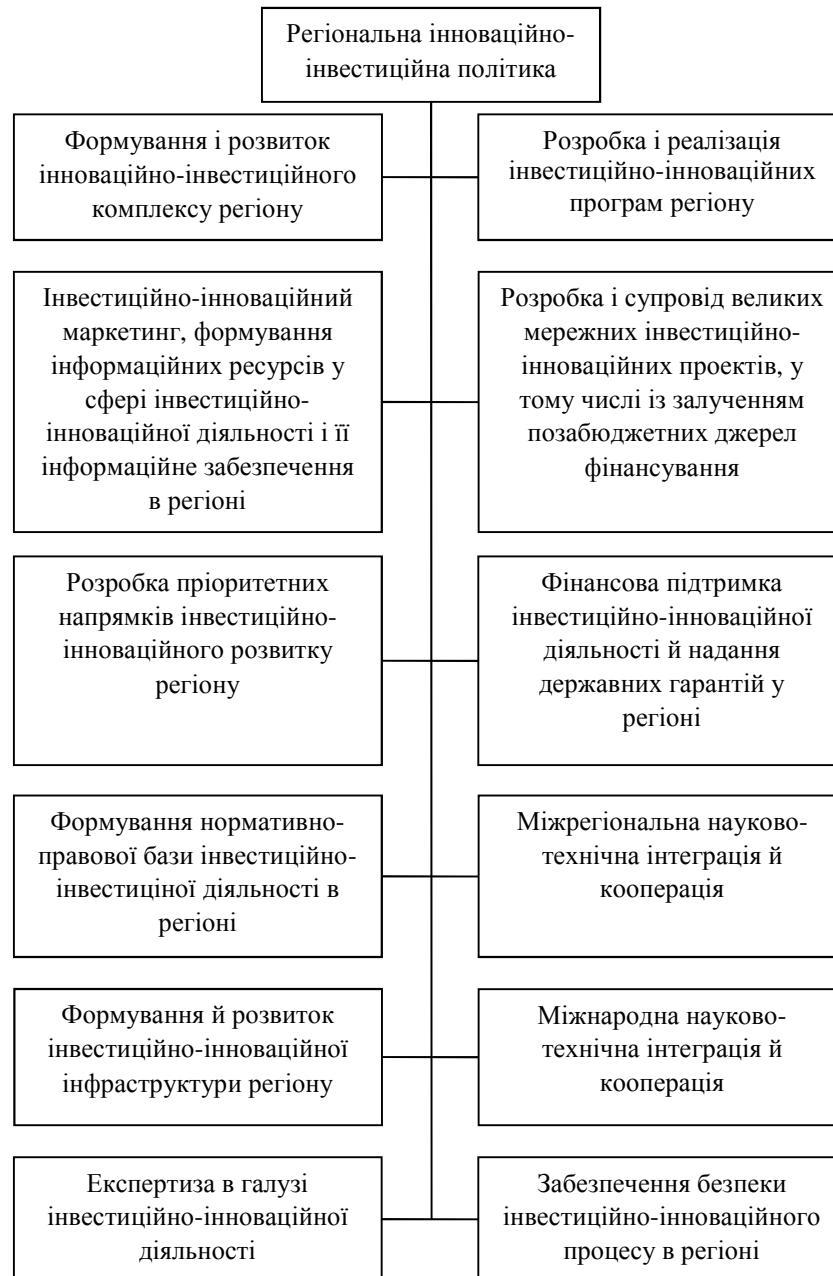

Рис. 5. Блок-схема організаційно-економічного забезпечення реалізації інвестиційно-інноваційної політики регіону

Висновки

Із наведеної блок-схеми видно, що загальна мета регіонального розвитку на сучасному етапі полягає в тім, щоб зберегти, а потім підсилити інвестиційно-інноваційний потенціал найбільш перспективних галузей регіонального

господарського комплексу, підвищити ефективність його функціонування.

Тільки на цій основі можна забезпечити стійкість регіонального розвитку й бути конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Список літератури

1. *Верхоглядова Н. Ретроспективний огляд розвитку теорії конкурентних переваг / Н. Верхоглядова // Вісник Академії митної служби України. – 2004. - №4. – С. 25-30.*
2. *Власюк О.С. Забезпечення конкурентоспроможності економіки регіонів України в контексті європейської інтеграції / О.С. Власюк // Вісник Львівської комерційної академії. – Сер.: Економічна. – 2006. – Вип. 23. – С. 3-6.*

3. Діагностика стану регіональних систем за рівнем сталого розвитку в умовах невизначеності / Караєва Н.В., Левченко Л.О., Панасюк А.С., Дерипаско Т.О. // Управління розвитком складних систем. - 2013 - №14, С. 158 – 163.
4. Дорош М.С. Оцінка ефективності реалізації життєвого циклу регіональних проєктів та програм / М.С. Дорош, Д.М. Ітченко // Управління розвитком складних систем. – 2012 – №12. – С. 55 – 59.
5. Долішній М.І. Стратегічні фактори глобальної конкуренції і механізми забезпечення конкурентоспроможності регіонів / М.І. Долішній, П.Ю. Бельський, Н.І. Гомольська // Конкурентоспроможність: проблеми науки і практики: монографія – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. – С. 9 -31.
6. Жилиєва Н.М. Механізм підвищення конкурентоспроможності регіону в умовах глобалізації / Н.М. Жилиєва // Сталій розвиток України. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – Вип.1 (4). – С.124-129.
7. Кілієвич О. Конкурентоспроможність регіонів у контексті глобалізації та євроінтеграційних процесів / Олександр Кілієвич // Національна безпека і оборона. – 2008. – №4. – С. 37-40.
8. Кіндзерський Ю. Проблеми національної конкурентоспроможності та пріоритети конкурентної політики в Україні / Ю. Кіндзерський // Економіка України. – 2006. – №8. – С. 19-29.
9. Крюкова І.О. Проблема збалансованості підсистем сталого економічного розвитку / І.О. Крюкова // Економічний простір. – 2009. – № 22. – С. 224-229.
10. Осауленко І.А. Модель інформаційної взаємодії в проєктах регіонального розвитку / І.А. Осауленко // Управління розвитком складних систем. – 2012. – №10. – С. 75 – 77.
11. Стеченко М.Д. Інноваційні форми регіонального розвитку / М. Д. Стеченко. – К. : Вища шк., 2002. – 254 с.

References

1. Verkhoglyadova N. A. (2004). Retrospektyvnyi oglyad teoryi rynkovykh perevah [Retrospective review of theories of competitive advantage]. Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine, 4, 25-30 [in Ukrainian].
2. Vlasuyk O.S. (2006). Zabezpechennya konkurentospromozhnosti regioniv Ukrayiny v konteksti yevropeyskoyi intehracii [Ensuring competitiveness of the regional economy of Ukraine in the context of European integration]. Bulletin of the Lviv Academy of Commerce. Economic, vol. 23, 3-6 [in Ukrainian].
3. Karaev N.V., Levchenko L.O., Panasyuk A.S., Deripaska T.O. (2013). Diahnostyka stanu rehionalnykh system za rivnem staloho rozvytku v umovah nevyznachenosti [Diagnosis of regional systems in terms of sustainable development in the face of uncertainty]. Management of complex systems, 14, 158 – 163 [in Ukrainian].
4. Dorosh M.S. (2012). Ocinka efektyvnosti realizacii zhytvevogo ciklu regionalnykh proektiv ta program [Evaluation of the implementation life cycle of regional projects and programs], Management of complex systems, 12, 55 – 59 [in Ukrainian].
5. Dolishniy M.I., Belenky P.Y., Homolska N.I. (2006). Strategichni factory globalnoi konkurencii i mekhanizmy zabezpechennya konkurentospromozhnosti rehioniv. [Strategic global competition factors and mechanisms to ensure the competitiveness of regions]. Competitiveness: Issues of science and practice: a monograph, 9 -31 [in Ukrainian]
6. Zhilyayeva N.M. (2011). Mekhanizm pidvyshennya konkurentospromozhnosti regionu v umovakh globalizacii [The mechanism of increasing the region's competitiveness in a globalizing]. Sustainability Ukraine. Ukrainian Scientific-production journal, 1 (4), 124-129 [in Ukrainian].
7. Kilyevych A. (2008). Konkurentospromozhnist regioniv v konteksti globalizacii ta evrointegratsiynykh procesiv.[Competitiveness regions in the context of globalization and European integration processes]. National Security and Defence, 4, 37-40 [in Ukrainian].
8. Kindzersky Y. (2006). Problemy nacionalnoi konkurentospromozhnosti ta priorytety nacionalnoi polityky v Ukraini [Problems of national competitiveness and priorities of competition policy in Ukraine]. Economy of Ukraine, 8, 19-29 [in Ukrainian].
9. Kryukova I.A. (2009). Problema zbalansovanosti pidsystem stalogo ekonomichnogo rozvytku. [The problem of balancing subsystems sustainable economic development]. Economy, 22, 224-229 [in Ukrainian].
10. Osaulenko I.A. (2012). Model informatsiynoi vzayemodiyi v proektah regionalnogo rozvytku. [Model information interaction in regional development projects]. Management of complex systems, 10, 75 – 77 [in Ukrainian].
11. Stechenko M.D. (2002). Innovatsiyni formy regionalnogo rozvytku. [Innovative forms of regional development]. Vyshcha Shk. 254 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 04.07.2014

Рецензент: д-р екон. наук, проф. Г.М. Рижаківа, Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ.